

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

Лісенний
КОБ'ЗАР

Хорова Шевченкіана

До 200-літнього ювілею

**Зібрання хорових творів
у семи томах**

Твори а капела

Томи 1, 2, 3

**Твори
з інструментальним
супроводом**

Томи 4, 5

**Твори великої форми
з симфонічним
оркестром**

Томи 6, 7

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

Пісенний
КОБ'ЗАР

Хорова Шевченкіана

Твори а капела

Том 1

Видання четверте, доповнене

Укладач:

П. І. МУРАВСЬКИЙ

Ідея видання, вступна стаття, загальна редакція,
біографічні довідки про композиторів, бібліографія:

О. А. ШОКАЛО

Музична редакція,
біографічні довідки про композиторів:

Л. В. БУХОНСЬКА

Передмова:

І. Я. ПАВЛЕНКО

Київ
Видавництво Ліра-К
2023

До семитомного зібрання хороспівів на поезію Тараса Шевченка дібрано 283 твори 155 композиторів і аранжувальників та 12 народних пісень. Переважна більшість їх досі лишалася маловідома навіть виконавцям і шанувальникам українського хорового співу та Шевченкової співаної поезії. Систематизоване видання такої великої кількості хорових творів на поезію національного генія здійснюється вперше.

Пісенний «Кобзар» унікальний тим, що в ньому системно зібрано майже всю хорову музику на поезію великого Співця України від середини ХІХ до початку ХХІ ст. Тарас Шевченко – чи не єдиний у Світі поет, майже вся поетична спадщина якого живе у співі. На основі «Кобзаря», який містить 237 поетичних творів, написано понад 300 авторських хорових творів і записано близько 100 народних пісень. У цілому на Шевченкову поезію написано понад 3000 композиторських інтерпретацій різних форм і жанрів: од солоспівів до хороспівів, кантат, симфоній, опер, ораторій, балетів. Це неперевершене поетично-музичне явище у світовій культурі.

Усі твори нотного зібрання *Пісенний «Кобзар»* розподілено на три групи: *твори а капела* – 1, 2, 3 томи; *твори з інструментальним супроводом* – 4, 5 томи; *твори великої форми з симфонічним оркестром* – 6, 7 томи. Кожен том містить ґрунтовний довідковий додаток: біографії композиторів, бібліографію нотних і музикознавчих видань, дискографію, алфавітний покажчик творів.

Визначальна особливість семитомного зібрання *Хорової Шевченкіани* – його практична цінність для сучасної музичної педагогіки у вищих, середніх музичних навчальних закладах, спеціалізованих музичних школах, для концертно-виконавської діяльності хорових колективів та для збагачення бібліотечних фондів. Пісенний «Кобзар» сприяє музично-хоровій освіті, поглибленню інтересу до Шевченкової поетичної спадщини й української хорової музики та їх популяризації в Україні й Світі.

Упорядкував це зібрання *Хорової Шевченкіани* Павло Іванович Муравський (1914–2014) – великий український хоровий диригент і педагог ХХ–ХХІ ст., народний артист України, почесний академік Національної академії мистецтв України, лауреат Державної премії України імені Т. Г. Шевченка (1979), Герой України (2009).

Видання приурочене 200-літтю Тараса Шевченка й 100-літтю Павла Муравського.

This 7-volume collection of choral works based on the poetry of Taras Shevchenko contains 283 works by 155 composers and 12 folk songs. The vast majority of them are still relatively unknown even among choral artists and fans of choral singing and Shevchenko's poetry. This is the first time that such a large number of choral works based on the writing of Ukraine's national genius have been published.

The «Kobzar» of Song is unique as it contains systematically collected almost all of the choral music composed from the mid-19th till the beginning of the 21st century on the poetry of Ukraine's great bard. Taras Shevchenko is likely the only poet in the world whose poetic heritage lives on in a song. In total, more than 3,000 composer interpretations of various forms and genres, from solos to choruses, cantatas, symphonies, operas, oratorios, and ballets, were written on Shevchenko's poetry. This phenomenon is unparalleled in world culture.

The works in the musical collection «Kobzar» of Song are arranged into three groups: a cappella works – 1, 2, 3 volumes; works with instrumental accompaniment – 4, 5 volumes; large forms of symphonic work – 6, 7 volumes.

This wealth of Shevchenko's poetry in song will enrich the programs of professional and amateur choirs. This rare collection will also address the shortage of printed music and will contribute to a deeper understanding of Shevchenko's poetic contributions, as well as of Ukrainian choral music and its popularization in Ukraine and abroad.

This edition will be distributed via library networks and music academies of higher learning and schools.

This rare collection of choral songs based on Shevchenko's poetry was compiled by Pavlo Ivanovych Muravskyi (1914–2014), the great Ukrainian choral conductor and pedagogue, the legend of the choral art form in the 20th and 21st centuries, patriarch of Ukrainian music culture, People's Artist of Ukraine, Shevchenko Prize winner (1979), and Hero of Ukraine (2009).

This publication coincides with the 200th anniversary of the birth of Taras Shevchenko and the 100th anniversary of the birth of Pavlo Muravskyi.

***Підготовку видання здійснив Благодійний фонд «Хорова школа Павла Муравського»
за Всеукраїнським мистецьким проектом «Україна співає «Кобзаря»».
Зверстано за фінансової підтримки добродіїв Тараса й Катерини Миронюків.
Надруковано за кошти Видавництва Ліра-К (директор – В. І. Зарицький).***

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ТВОРІВ

А ти, Всевидящее око! <i>Микола Радзівський</i>	213
Було колись. <i>Філарет Колесса</i>	118
Вечір (Садок вишневий коло хати). <i>Яків Степовий</i>	205
Вип'єш перву... <i>Сидір Воробкевич</i>	83
Все упованіє моє. <i>Йосиф Кишакевич</i>	132
Все упованіє моє. <i>Пилип Козицький</i>	229
Діброва (Ой діброво – темний гаю!). <i>Яків Степовий</i>	208
Дівчина і рута (Ой умер старий батько). <i>Філарет Колесса</i>	120
Думи мої. <i>Іван Біликовський</i>	92
Думи мої. Мелодія <i>Костянтина Борисюка</i> . Аранжування <i>Євгена Козака</i>	41
Думи мої. <i>Сидір Воробкевич</i>	84
За байраком байрак. <i>Борис Лятошинський</i>	232
Закувала зозуленька. <i>Станіслав Людкевич</i>	172
Заповіт. <i>Гордій Гладкий</i>	95
Заповіт. Музика <i>Гордія Гладкого</i> . Аранжування <i>Павла Муравського</i>	40
Заповіт. <i>Йосиф Кишакевич</i>	142
Заповіт. Музика <i>Гордія Гладкого</i> . Аранжування <i>Олександра Кошиця</i>	151
Заповіт. <i>Станіслав Людкевич</i>	167
Заповіт. Музика <i>Гордія Гладкого</i> . Аранжування <i>Кирила Стеценка</i>	200
Заповіт. Музика <i>Гордія Гладкого</i> . Аранжування <i>Левка Ревуцького</i>	222
Заросли шляхи тернами. <i>Сидір Воробкевич</i>	52
За Сонцем хмаронька пливе. <i>Павло Сениця</i>	185
Защєбетав жайворонок. <i>Гнат Хоткевич</i>	154
Зоре моя вечірняя. <i>Гордій Гладкий</i>	96
Зоре моя вечірняя. Мелодія <i>Гордія Гладкого</i> . Аранжування <i>Миколи Леонтовича</i>	44
Із-за гаю Сонце сходить. <i>Борис Лятошинський</i>	238
І світає, і смеркає. <i>Дмитро Кашубинський</i>	159
І широкою долину... <i>Сидір Воробкевич</i>	78
Мені тринадцятий минало. <i>Порфирій Батюк</i>	220
Минають дні. <i>Сидір Воробкевич</i>	58
Над Дніпровою сагою. <i>Петро Глушков</i>	223
Над Дніпровою сагою. <i>Борис Лятошинський</i>	242
На улиці невесело. <i>Павло Сениця</i>	188

Огні горять. <i>Музика Сидора Воробкевича. Редакція Станіслава Людкевича</i>	174
Ой по горі роман цвіте. <i>Павло Сениця</i>	191
Ой три шляхи широкії. <i>Павло Сениця</i>	193
Ой три шляхи широкії. <i>Генрик Топольницький</i>	112
Ой у полі могила. <i>Кирило Стеценко</i>	201
Ой чого ти почорніло... <i>Сидір Воробкевич</i>	69
Орися ж ти, моя ниво. <i>Микола Лисенко. Акапельна редакція Павла Муравського</i>	86
Перебендя. <i>Генрик Топольницький</i>	114
Реве та стогне Дніпр широкий. <i>Данило Крижанівський</i>	100
Реве та стогне Дніпр широкий. <i>Мелодія Данила Крижанівського.</i> <i>Аранжування Віктора Косенка. Редакція Павла Муравського</i>	38
Річка (Тече вода з-під явора). <i>Порфирій Батюк</i>	221
Садок вишневий коло хати. <i>Музика Богдана Вахнянина</i>	47
Сон. <i>Микола Лисенко</i>	89
Сонце заходить... (NN). <i>Станіслав Людкевич</i>	180
Сонце заходить... (NN). <i>Данило Роздольський.</i> <i>Перекладення для мішаного хору Станіслава Людкевича</i>	148
Така її доля... <i>Владислав Заремба. Аранжування Володимира Островського</i>	51
Та не дай, Господи, нікому... <i>Сидір Воробкевич</i>	74
Тече вода в синє море (Думка). <i>Борис Лятошинський</i>	246
Тече вода з-під явора... <i>Сидір Воробкевич</i>	79
Тече вода з-під явора. <i>Яків Степовий</i>	209
Титарівна Немирівна. <i>Сидір Воробкевич</i>	81
Тополя (По діброві вітер виє). <i>Кирило Стеценко.</i> <i>Аранжування для мішаного хору Павла Муравського</i>	202
Треті півні. <i>Сидір Воробкевич</i>	63
Три шляхи (Ой три шляхи широкії). <i>Сидір Воробкевич</i>	66
Україна. <i>Поема. Григорій Давидовський</i>	101
Утоптала стежечку. <i>Сидір Воробкевич</i>	82
Утоптала стежечку. <i>Войтех Главач</i>	98
Утоптала стежечку. <i>Гордій Гладкий</i>	97
Утоптала стежечку. <i>Філарет Колесса</i>	123
Чого мені тяжко... <i>Михайло Волошин</i>	156
Як умру... (Заповіт). <i>Олександр Спендіаров</i>	128
Як умру, то поховайте. <i>Кирило Стеценко</i>	203

ЗМІСТ

Від укладача: <i>Павло Муравський</i>	5
Від редакторів: <i>Олександр Шокало, Лариса Бухонська</i>	7
<i>Павло Муравський</i> . Хорові твори на поезію Тараса Шевченка	11
<i>Олександр Шокало</i> . Тарас Шевченко. Пісенний «Кобзар». Хорова Шевченкіана	15
<i>Іван Павленко</i> . Поезія Тараса Шевченка в українській хоровій музиці. Синтез національного.	32

Пісні-символи українського народу

1. Реве та стогне Дніпр широкий (З балади «Причинна»). Мелодія Данила Крижанівського (1856–1894). Аранжування Віктора Косенка (1896–1938). Редакція Павла Муравського (1914–2014)	38
2. Заповіт. Музика Гордія Гладкого (1849–1894). Аранжування Павла Муравського (1914–2014)	40
3. Думи мої. Мелодія Костянтина Борисюка (кінець ХІХ–після 1915). Аранжування Євгена Козака (1907–1988)	41
4. Зоре моя вечірняя (З поеми «Княжна»). Мелодія Гордія Гладкого (1849–1894). Аранжування Миколи Леонтовича (1877–1921)	44
5. Садок вишневий коло хати (З циклу «В казематі»). Музика Богдана Вахнянина (1883–1940)	47

Владислав Заремба (1833–1902)

1. Така її доля... (З балади «Причинна»). Аранжування Володимира Островського	51
---	----

Сидір Воробкевич (1836–1903)

1. Заросли шляхи тернами	52
2. Минають дні.	58
3. Треті півні (З поеми «Гайдамаки»)	63
4. Три шляхи (Ой три шляхи широкії) (З циклу «В казематі»)	66
5. Ой чого ти почорніло... ..	69
6. Та не дай, Господи, нікому... ..	74
7. І широкою долину... ..	78
8. Тече вода з-під явора... ..	79
9. Титарівна Немирівна	81
10. Утоптала стежечку	82
11. Вип'єш перву... ..	83
12. Думи мої	84

Микола Лисенко (1842–1912)

1. Оряся ж ти, моя ниво... (З поезії «Не нарікаю я на Бога...») Акапельна редакція Павла Муравського	86
2. Сон (З поеми «Сон»)	89

Іван Біликовський (1846–1923)

1. Думи мої	92
-------------------	----

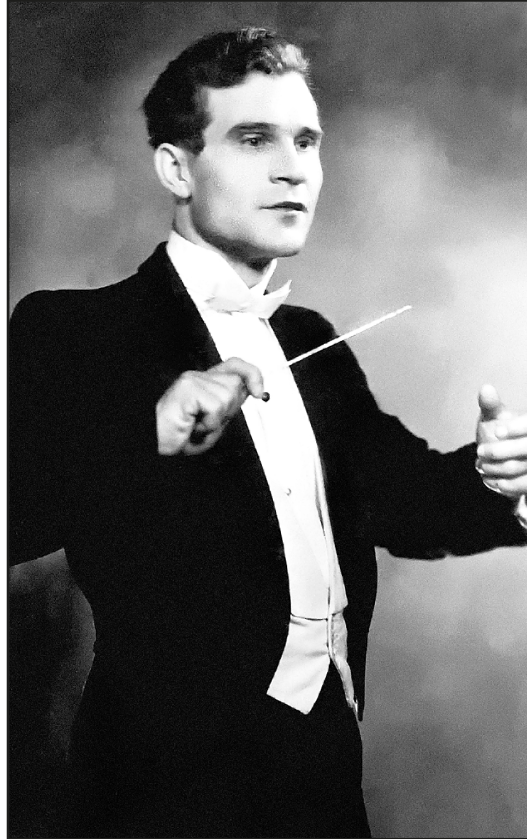
Гордій Гладкий (1849–1894)

1. Заповіт	95
2. Зоре моя вечірняя (З поеми «Княжна»)	96
3. Утоптала стежечку	97

Войтех Главач (1849–1911)	
1. Утоптала стежечку	98
Данило Крижанівський (1856–1894)	
1. Реве та стогне Дніпр широкий (3 балади «Причинна»)	100
Григорій Давидовський (1866–1952)	
1. Україна. <i>Поема</i> (3 поезії «Розрита могила», з поеми «І мертвим, і живим...»)	101
Генрик Топольницький (1869–1920)	
1. Ой три шляхи широкії (3 циклу «В казематі»)	112
2. Перебендя	114
Філарет Колесса (1871–1947)	
1. Було колись (3 поеми «Іван Підкова»)	118
2. Дівчина і рута (Ой умер старий батько)	120
3. Утоптала стежечку	123
Олександр Спендіаров (1871–1928)	
1. Як умру... (Заповіт)	128
Йосиф Кишакевич (1872–1953)	
1. Все упованіє моє (3 поеми «Марія»)	132
2. Заповіт	142
Данило Роздольський (1875–1902)	
1. Сонце заходить... (NN). <i>Перекладення для мішаного хору Станіслава Людкевича</i>	148
Олександр Кошиць (1875–1944)	
1. Заповіт. <i>Музика Гордія Гладкого. Аранжування</i>	151
Гнат Хоткевич (1877–1938)	
1. Защебетав жайворонок (3 балади «Причинна»)	154
Михайло Волошин (1877–1943)	
1. Чого мені тяжко...	156
Дмитро Кашубинський (1877–1954)	
1. І світає, і смеркає (3 поеми «І мертвим, і живим...»)	159
Станіслав Людкевич (1879–1979)	
1. Заповіт	167
2. Закувала зозуленька	172
3. Огні горять. <i>Музика Сидора Воробкевича. Редакція</i>	174
4. Сонце заходить... (NN)	180
Павло Сениця (1879–1960)	
1. За Сонцем хмаронька пливе	185
2. На улиці невесело	188
3. Ой по горі роман цвіте	191
4. Ой три шляхи широкії (3 циклу «В казематі»)	193

Кирило Стеценко (1882–1922)	
1. Заповіт. <i>Музика Гордія Гладкого. Аранжування</i>	200
2. Ой у полі могила (3 поеми «Наймичка»)	201
3. Тополя (По діброві вітер виє) (3 балади «Тополя»). <i>Аранжування для мішаного хору Павла Муравського</i>	202
4. Як умру, то поховайте	203
Яків Степовий (1883–1921)	
1. Вечір (Садок вишневий коло хати) (3 циклу «В казематі»)	205
2. Діброва (Ой діброво – темний гаю!)	208
3. Тече вода з-під явора	209
Микола Радзівський (1884–1965)	
1. А ти, Всевидяще око! (3 поеми «Юродивий»)	213
Порфирій Батюк (1884–1973)	
1. Мені тринадцятий минуло	220
2. Річка (Тече вода з-під явора)	221
Левко Ревуцький (1889–1977)	
1. Заповіт. <i>Музика Гордія Гладкого. Аранжування</i>	222
Петро Глушков (1889–1966)	
1. Над Дніпровою сагою	223
Пилип Козицький (1893–1960)	
1. Все упованіє моє (3 поеми «Марія»)	229
Борис Лятошинський (1894–1968)	
1. За байраком байрак (3 циклу «В казематі»)	232
2. Із-за гаю Сонце сходить	238
3. Над Дніпровою сагою	242
4. Тече вода в синє море (Думка)	246
Ігор Тилик. Містичні паралелі у дзеркалі століть: двохсотрічний ювілей Т. Г. Шевченка – сторічний ювілей П. І. Муравського	253
Біографічні довідки про композиторів	255
Бібліографія	275
Дискографія	279
Алфавітний покажчик творів	282

ВІД УКЛАДАЧА

Павло Муравський, 1948

Я дуже люблю й тонко чую поезію Тараса Шевченка, бо вона йде від самого серця! Шевченкова поезія легко кладеться на музику й легко співається, бо вона сповнена живим мелодійним звучанням. Мій заповітний задум – записати зі взірцевим академічним колективом усю Хорову Шевченкіану. Цей мистецький задум довгі роки тримає мене на Білому Світі.

Колись у людей любов і повага до «Кобзаря» була вища, як зараз. Тоді частіше й більше його читали, співали. А тепер співаних творів з «Кобзаря» знають дуже мало, всього декілька. А в моєму розпорядженні є біля 200 партитур Хорової Шевченкіани, і 160 з них я вже підготував для запису. Вони й склали основу цього видання.

Я уклав це унікальне нотне зібрання, працюючи над добром нот для запису покладеної на хорову музику Шевченкової поезії. За всю історію музичного освоєння поетичної спадщини нашого генія – це перше найповніше видання Хорової Шевченкіани. Такого в Україні ще не було. Випуск у світ до 300 хорових творів на поезію Тараса Шевченка в одному зібранні здійснюємо вперше.

Свого часу я записав з капелами «Трембіта» й «Думка», хорами Українського радіо й диригентсько-хорового факультету Київської державної консерваторії (з 1995 – Національна музична академія України) імені П.І. Чайковського 32 хорові твори. Вони увійшли до першого аудіоальбому з трьох компакт-дисків, яким у 2010 році започатковано серію Пісенний «Кобзар».

На жаль, мені не вдалося організувати взірцевій академічний хор для повного запису Пісенного «Кобзаря». Тож завершити свій мистецький задум на основі цього зібрання Хорової Шевченкіани заповідаю моїм учням. Їм належить здійснити Всеукраїнський мистецький проект «Україна співає «Кобзаря»».

Звучання Пісенного «Кобзаря» має бути на рівні геніальної Шевченкової поезії. А здійснені кращими хорами записи стануть доступні широкому загалу: вони розійдуться по школах, бібліотеках, закладах культури, й люди матимуть змогу слухати їх постійно. І так ми чути-мемо й згадуватимемо Шевченка не тільки в день його народження і в день пам'яті, а повсякчас і осягатимемо силу його духу та самі оживатимемо душами. Високомистецьке хорове озвучення проникливої Шевченкової поезії дає потужне відчуття волі й спонукає людей до культурного розвитку. А культурні люди й житимуть краще, бо культурна людина знає, що треба робити, щоб жити не абияк, а достойно.

І в цьому нам дуже допоможе хоровий спів, бо гуртовий спів розвиває взаємовідчуття, спонукає до самоорганізованості, заохочує до співпраці й згуртовує людей у культурну спільноту. Хоровий спів сприяє розвитку національної самосвідомості й загальної культури суспільства та об'єднує людей у народ. Спів активізує все єство людське. Спів дає відчуття волі!

Хоровий спів – найулюбленіше мистецтво нашого народу, бо кожній людині дає можливість долучитися до спільного духовного джерела. Хоровий спів єднає людські серця, підносить їхній внутрішній настрій, надихає на гармонію, налаштовує на природний лад. Традиційний український хоровий спів на основі природного ладу сприяє наведенню ладу в суспільстві. За допомогою хорового співу як базового мистецтва Української культури ми здатні змінити наше життя на краще, бо Україна багата природою й здібними людьми, мовою й пісенністю. Треба тільки позбутися столітніх звичок прислужувати чужинцям і перестати говорити-думати й співати чужою мовою. Коли мова й пісня стануть українською цілістю, тоді й Українці стануть культурною цілістю, й Україна буде цілісна, сильна.

Визначальний вплив на культурний розвиток молодого покоління провідних народів має музична освіта й хоровий спів. І найкращий спосіб для виховання дітей і розвитку музичної й загальної культури Українців – запровадити в загальноосвітніх школах уроки музичної грамоти й хорового співу.

В Україні для музичної освіти не вистачає хорової літератури, а це семитомне зібрання надолужить брак нотних видань і популяризуватиме шедеври української народної й класичної хорової музики на основі Шевченкової поезії. Тут зібрано твори різного ступеня складності, тож цим нотним зібранням зможуть користуватися і навчальні, й професійні хори.

Видання Хорової Шевченкіани, безумовно, сприятиме музично-хоровій освіті й поглибленому вивченню Шевченкової поетично-пісенної спадщини та її популяризації в Україні й Світі.

Приурочую цю працю до 200-літнього Шевченкового ювілею й свого 100-ліття.

14.І.2014

